

Õiguskantsler

Tanel Ross
Eesti Haigekassa
info@haigekassa.ee

Teie nr

Meie 15.05.2015 nr 7-4/150332/1502166

Soovitus Sotsiaalkindlustusameti teavitamisest

Austatud Tanel Ross

Teile teadaolevalt kontrollis õiguskantsler avaldaja pöördumise põhjal Eesti Haigekassa tegevust ravikindlustuse seaduse (RaKS) § 54 lg 3 alusel määratud ajutise töövõimetuse hüvitise väljamaksmisel, mis väidetavalt võis tuua kaasa avaldajale määratava vanemahüvitise suuruse vähenemise.

Menetluse tulemusel **ei leidnud ma, et avaldusalustel asjaoludel oleks Eesti Haigekassa avaldajale ajutise töövõimetuse hüvitise määramisel rikkunud seadust või hea halduse tava**. Samas ei ole minu hinnangul siiski välistatud, et taolistel asjaoludel võiks isik kannatada, kui vanemahüvitist arvutav Sotsiaalkindlustusamet ei saa Teie tehtud parandusest oma infosüsteemi vahendusel õigeaegselt teada. **Seetõttu soovitan Teil hea halduse põhimõtet silmas pidades korraldada Sotsiaalkindlustusameti teavitamine ravikindlustuse andmekogus tehtavatest parandustest rasedate või rasedus- või sünnituspuhkusele õigustatud isikute töövõimetuslehtede andmetes, mis kajastuvad riikliku pensionikindlustuse registris ning mis seetõttu võivad mõjutada isikule arvutatava vanemahüvitise suurust.**¹ Leian, et teavitamine oleks vajalik juhul, kui Teil tekib pikemaajaline viivitus töövõimetuslehtede andmete täpsustamisel või nende kandmisel ravikindlustuse andmekogusse.

Järgnevalt põhjendan oma seisukohta.

Asjaolud

1. Avaldust läbi vaadates seisnes põhiküsimus Eesti Haigekassa (EHK) tegevuse õiguspärasusest ning vastavusest hea halduse tavale seoses sellega, et EHK maksis töövõimetushüvitist esmalt väiksemas määras, kui isikul sellele õigus oli. Avaldusest võis aru saada, et EHK selline tegevus

¹ Täpsemalt pean silmas ravikindlustuse seaduse § 54 lg 3 alusel (kui töötajale võimaldatud terviseseisundile vastavat tööd või kui ametniku teenistustingimusi on ajutiselt kergendatud) makstud ajutise töövõimetuse hüvitiste osas tehtavaid parandusi.

põhjustas avaldaja hinnangul talle Sotsiaalkindlustusameti (SKA) arvatava vanemahüvitise vähenemise. Nende asjaolude kontrollimiseks pöördus õiguskantsler SKA ja EHK poole.

2. Vastuseks selgitasite, et olete avaldajale ajutise töövõimetuse hüvitiste maksnud lähtuvalt andmetest, mis Teile edastas kindlustatud isiku tööandja esindaja, kuna ainult tööandjal oli teada, kas isik keeldus terviseseisundile mittevastava töö tegemisest (esialgu esitatud andmed) või talle võimaldati terviseseisundile vastavat tööd (hiljem esitatud andmed).² Pidasite oma tegevust õiguspäraseks ja hea halduse tava järgivaks. Selgitasite, et võtsite vastu tööandja esindaja hilisemad parandused ja maksite isikule välja tema tööandja eksimuse tõttu esialgselt vähemmakstud ajutise töövõimetuse hüvitise.

3. Samas selgub Teile vastusest, et Te ei teavita SKA-d töövõimetuslehtedele tehtavatest parandustest, kuna SKA-l on töövõimetusandmetele ligipääs olemas.³

4. SKA selgituse järgi võtab ta vanemahüvitise määramisel arvesse isikule töövõimetuslehtede alusel makstud summad lähtuvalt riikliku pensionikindlustuse registri andmetest.⁴ SKA-l on ligipääs riikliku pensionikindlustuse registrisse kantud andmetele isiku töövõimetuslehel viibitud aja kohta jm andmetele, mis on vajalikud isikule vanemahüvitise määramiseks. SKA selgituse järgi pöördub ta oma menetluses Teile andmekogu poole ametnikuportaali kaudu, kui vanemahüvitise taotlus talle esitatakse ning hiljem taotluse menetlemisel SKA infosüsteemi vahendusel. Seesuguse andmevahetuse tulemusel kajastuvad SKA infosüsteemis töövõimetuslehtede andmed, mille osas EHK on menetluse lõpetanud.

5. Kui aga EHK teeb isikule RaKS § 54 lg 3 alusel makstud hüvitise osas muudatuse pärast seda, kui SKA on isikule vanemahüvitise määranud, siis need andmed ei kandu automaatselt SKA infosüsteemi. Sel juhul saab SKA muudatusest teada ning võib seda vanemahüvitise suuruse arvutamisel arvesse võtta juhul, kui isik ise või EHK tehtud muudatusest SKA-d teavitab.

6. SKA kinnitusel peab ta tagama vanemahüvitise arvutamise tegelikest ja õigetest andmetest lähtuvalt. Seetõttu juhul kui vanemahüvitise määramise aluseks olnud andmeid muudetakse ning SKA sellest teada saab, siis uuendab ta oma haldusmenetluse.

Õiguskantsleri seisukoht

7. Menetluse tulemusel ei leidnud ma vastuolu seaduse ja hea halduse tavaga EHK tegevuses, mis puudutab avaldajale ajutise töövõimetuse hüvitise maksmist, tööandjalt saadud teabe põhjal tehtud parandust ja hilisemat juurdemakset. Kuna avaldaja tööandjalt saadud andmed

² EHK selgituse järgi tekkis viga avaldajale ajutise töövõimetuse hüvitise väljamaksmisel seoses tööandja esitatud andmetega, kuna viimane esitas 24.11.2014 töövõimetuslehe ajavahemiku 14.10.2014-11.11.2014 kohta täpsustamata, kas sel ajavahemikul oli isikule antud terviseseisundile vastavat tööd või oli isik tööst keeldunud. Pärast seda kui EHK võttis tööandjaga ühendust andmete täpsustamiseks, edastas tööandja esmalt 24.11.2014 andmed, mille järgi EHK tegi 26.11.2014 väljamakse ajavahemiku 14.10.2014-11.11.2014 eest vastavalt RaKS § 54 lg 1 p-le 1 (702,26 eurot ehk 70% ühe kalendripäeva keskmisest tulust). Seejärel esitas tööandja aga 29.01.2015 uued täpsustatud andmed, mille järgi EHK pidi maksma sama perioodi eest ajutise töövõimetuse hüvitist hoopis RaKS § 54 lg 3 järgi (summas 884,31 eurot), mistõttu EHK tegi 30.01.2015 avaldajale väljamakse ning hüvitas vähemmakstud osa (182,05 eurot).

³ EHK on loonud SKA-le elektroonilise ligipääsu töövõimetuslehtede andmetega tutvumiseks.

⁴ SKA vastusest selgub ka, et vanemahüvitise suuruse arvutamisel ei oma tähtsust, millal EHK ajutise töövõimetuse hüvitise isikule välja maksis. Vastavalt EHK ja SKA vahelisele andmevahetuse lepingule kantakse ravikindlustuse andmekogust riikliku pensionikindlustuse registrisse vanemahüvitise taotleja andmed töövõimetuslehel viibitud aja kohta ja muud vanemahüvitise määramiseks vajaminevad andmed. Infot hüvitise väljamaksmise kuupäeva kohta ei kanta riikliku pensionikindlustuse registrisse.

14.10.2014-11.11.2014 töövõimetuslehe kohta vajasid täpsustamist, siis ei olnud Teil võimalik teha kohe väljamakset õiges summas ega vähemakstud summat varem hüvitada.

8. Ka ei leidnud kinnitust kahtlus, et tekkinud viivitus oleks põhjustanud avaldajale kahju seoses vanemahüvitise suuruse vähenemisega. Seda seetõttu, et avaldusalustel asjaoludel saab SKA lähtuda vanemahüvitise suuruse arvutamisel juba parandatud andmetest, mis jõuavad ravikindlustuse andmekogust riikliku pensionikindlustuse registrisse. Nimelt kui avaldaja teeb SKA-le vanemahüvitise taotluse, siis kajastuvad riikliku pensionikindlustuse registris päringu tegemise seisuga tema vanemahüvitise arvutamise aluseks olevad andmed, sh Teie tehtud parandus avaldajale makstud ajutise töövõimetuslehe hüvitise summa osas.

9. Sarnaseid juhtumeid silmas pidades ei ole siiski välistatud, et viivituse tõttu tekib isikutele kahju, mida Teil oleks võimalik asjakohase teavitamise teel ära hoida. Seda seetõttu, et SKA arvutab isiku vanemahüvitise suuruse pärast temalt taotluse saamist lähtuvalt päringu tegemise ajal pensionikindlustuse registris olevatest andmetest. Kui EHK teeb isiku töövõimetuslehtede andmetes paranduse pärast seda, kui SKA on isikule vanemahüvitise määranud, ei saa SKA tehtud parandusest oma infosüsteemi kaudu automaatselt teada.

10. Põhiseaduse §-st 14 tuleneb põhiõigus heale haldusele. Sellele põhiõigusele vastab riigi kohustus luua isikute õiguste ja vabaduste kaitseks tõhusad haldusmenetlused, milles on isikutele muude õiguste seas tagatud õigus tutvuda oma juhtumit puudutava teabega, õigus olla ära kuulatud, õigus nõuda haldusorganilt põhistatud otsust ja õigus vaidlustada haldusorgani otsust.⁵ Ajutise töövõimetuslehe hüvitiste määramine ja tehtud paranduste kandmine ravikindlustuse andmekogusse toimub haldusmenetluses⁶, mis tuleb läbi viia isikute õiguste kaitset silmas pidades ning vältides liigseid kulusi ja ebameeldivusi isikutele.⁷ Mõistagi on ka isikul endal kaasaaitamiskohustus⁸ (sh antud juhul: saades teada tema vanemahüvitise suuruse arvutamist mõjutavatest muudatustest, tuleks sellest SKA-d teavitada), kuid see ei kõrvalda haldusorgani vastutust menetlustulemuse õigsuse eest ning kohustust selgitada välja asjas tähtsust omavad asjaolud kooskõlas uurimispõhimõttega.

11. Nagu avaldusalused asjaolud näitavad, võib töövõimetuslehe andmete täpsustamine EHK ja hüvitise saaja tööandja vahel kesta kuid, ilma et SKA ega isik, kelle suhtes menetlust läbi viiakse, sellest teaksid. Taolisel juhul võib SKA teha vahepeal isikule vanemahüvitise määramise otsuse ebaõigetest andmetest lähtuvalt. Ning kui SKA ei ole parandusest teadlik, siis pole tal hoolimata vahepeal tehtud parandusest põhjust oma haldusmenetlust uuendada, isiku kohta ravikindlustuse andmekogus uut päringut teha ja sellest lähtuvalt vanemahüvitise suurust ümber vaadata. Seetõttu ka juhul, kui SKA-l on ligipääs juba muudetud andmetele, ei taga see kõigil juhtudel Teie tehtud paranduste arvestamist vanemahüvitise arvutamisel.

⁵ RKPJK 20.10.2009 otsus asjas 3-4-1-14-09, p 44. Vt ka RKPJK 17.02.2003 otsust asjas 3-4-1-1-03, p-d 14-18.

⁶ Vanemahüvitise seaduse § 1 lg 3 järgi kohaldatakse käesolevas seaduses ettenähtud haldusmenetlusele haldusmenetluse seaduse sätteid, arvestades käesoleva seaduse erisusi.

⁷ Vt haldusmenetluse seaduse § 3 lg-d 1 ja 2 ning 5 lg 2.

⁸ Haldusmenetluse seaduse § 38 lg 3 on menetlusosaline kohustatud haldusorganile esitama ja teatavaks tegema talle teada olevad menetluses tähtsust omavad asjaolud ja tõendid.

12. Seetõttu peaksite korraldama SKA täiendava teavitamise andmete parandamisest RaKS § 54 lg 3 alusel makstud hüvitiste osas juhul, kui Teie parandatud töövõimetuslehtede andmed jõuavad pensionikindlustuse registrisse sedavõrd pika viivitusega, et isikule võib olla vahepeal juba vanemahüvitis määratud.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Teadmiseks: Sotsiaalkindlustusamet

Kristjan Ots 6938441
Kristjan.Ots@oiguskantsler.ee